

ALEKSANDRS PEKŠS

(1903–1995)

»Bija 1903. gada 1. aprīlis, sulu un plūdu mēnesis, kad Bērzgales pagasta Palsiniekos Staņislava Pekša un Māras Vilkas ģimenē pirmo reizi ciemojās kāds labs stārķis, kas mājās ienesa skaistu zēnu. Saprotams, bez vārda. To atstāja Māriņas klēpī un aizlaidās dzidros plašumos, nesdams prieku un pavasara siltumu kristīgajās mājās. Pēc pāris dienām, 13. aprīlī, Bērzgales prāvests Budrevičs zēnu nokristīja vārdā Aleksandrs,» tā par savu dzimšanu raksta priesteris A. Pekšs pats.

Pekšu ģimeni Dievs svētīja ar deviņiem bērniem: Aleksandru, Andreju, Fēliksu, Bernardu, Bernadeti, Gregoru, Franci, Jadvīgu un Sofiju. Aleksandrs, kā jau vecākais bērns, izjuta mājas darbu sūrumu – aukles, gana, ecētāja, arāja, zvejnieka, mednieka... Neskatoties uz daudzajiem pienākumiem, Aleksandrs pamazām gatavojās skolas apmeklēšanai. Pabeidzis Bērzgales pagasta skolu, vienu gadu mācījās krievu skolā Ludzā, tad pārcēlās uz Rēzeknes ģimnāziju. Pēc Aglonas ģimnāzijas nodibināšanas Aleksandrs devās uz turieni, cītīgi mācījās, un panākumi bija iepriecinoši – 1923. gadā viņu uzņēma Aglonas seminārā bez iestāju eksāmeņiem.

1924. gada pavasarī seminārs no Aglonas pārceļas uz Rīgu, kur Altonovas ielā 6 pāriet Aleksandra seminārista gadi. 1929. ga-

da 9. maijā viņš saņem Priesterības sakramenta svētību no V. E. arhibīskapa A. Springoviča rokām. Pirmo Sv. Misi jaunais priesteris noturēja Bērzgales baznīcā draudzes prāvesta Jāzepa Svikļa vadībā. Savus priestera pienākumus Aleksandrs uzsāk Varakļānu draudzē, tad Rēzeknes draudzē kā vikārs un skolu kapelāns. Pēc tam kalpoja Beresnes draudzē Bukmuižas pagastā, Augustovas draudzē Rugāju pagastā, Bikovas un Pildas draudzē. Pēdējā draudze, kuru Latvijā apkalpoja priesteris A. Pekšs, bija Skaista (1937–1944).

Bija lietaina 1937. gada rudens diena, kad A. Pekšs ieradās Skaistas draudzē. Neskatoties uz nemīlīgo laiku, jauno prāvestu sagaidīt bija ieradušies daudz draudzes locekļi, lai lūgtu svētību. Tā dibinājās prāvesta un draudzes sirsnīgās attiecības, kas tādas palika līdz laikam, kad Aleksandrs Pekšs devās prom no Dzimtenes. Ar saimnieka aci novērtējis baznīcas un saimniecības ēku stāvokli, jaunais draudzes gans ķērās pie remontdarbiem: saveda kārtībā jumtus, pārbūvēja saimniecības ēkas, sāka vākt naudu baznīcas iekšpuses remontam. Ieceres bija lielas, bet pa to laiku Latvijā veidojās komunistu vara. Visi konti tika slēgti, un naudu nebija iespējams dabūt. Tad prāvests Rīgā iegādājās ģipša plāksnes baznīcas iekšējo sienu apšūšanai, un jaunā vara, lai dzestu parādu, ļāva no rēķina izmaksāt izlietoto summu. Visus remontdarbus veica draudzes locekļi, tika savākti strādnieku paraksti un pastā no konta tika noņemts remontdarbiem paredzētais naudas pārpalikums un izmaksāts strādniekiem. Tādā veidā draudzes savāktā naudiņa nepazuda, bet tika izlietota paredzētajam mērķim.

1940. gadā pirms Ziemassvētkiem no draudzes mājas priesteri padzina un izvietoja skolēnus, lai rastos iespaids, ka māja vajadzīga valstij. Par šo laiku A. Pekšs savās atmiņās raksta: »Skaistas sabiedriskā dzīve bija aktīva. To izpostīja tikai juku gadi. Cilvēki bija mierīgi un turpināja strādāt, bet komunisti, jūtot stipru aizmuguri, rikojās patvarīgi. 1941. gadā pēc vēlēšanām daudzi sāka pazust, daudzus arestēja. Tad 13. un 14. jūnijā notika lielā izsūtīšana. Cilvēki sāka slēpties mežos. Arī es pa nakti slēpos šķūņos vai krūmos, jo aresti parasti notika naktīs. No rīta, nedaudz pagulējis, gāju uz baznīcu celebrēt Sv. Misi. Bet tad nāca 22. jūnijs – sākās karš. Kā toreiz uzskatījām, atbrīvošana ātri tuvojās. Mēs, vairāki priesteri un civilie, slēpāmies mežā. Kādas divas nedēļas es pats vēl nosēdēju rudzu laukā, krūmos un labvēļu šķūņos. Vācieši komunistus padzina, mājās iestājās nosacīts miers...«

Lai arī plosījās karš un bojā gāja cilvēki, strādāt vajadzēja. Priesteris bija nomodā par draudzes garīgo aprūpi un domāja, kā pabeigt iesākto baznīcas remontu. Viņš no zemniekiem savāca linsēklas, izspieda eļļu un, sameklējis attiecīgas piedevas, sagatavoja teicamu krāsu, ar kuru izkrāsoja gan baznīcu, gan draudzes māju. Liepājā tika pasūtīta divu manuālu harmonija. Prāvests A. Pekšs līdz 1943. gada 4. augustam bija arī Skaistas pagasta Lauksaimniecības valdes priekšsēdis.

Bet 1944. gada vasarā priesterim Skaistas draudze bija jāatstāj. Iejucis bēgļu straumē, kara putekļos aiz muguras atstāja Kuldīgu, Liepāju – Dzimteni. Ceļš veda uz Bavāriju, tad sekoja vikāra darbs gan Volfgangā, gan arī sv. Pētera un Pāvila draudzē Mildorfā. Pēc tam bēgļu nometnēs, kurās nekad netika meklēts siltāks kaktis, patīkamāks darbs. Kā laipns izpalīgs viņš palīdzēja kārtot grūtdieņu dzīves problēmas.

1948. gadā sākas darbs Francijā, kur A. Pekšs strādā mazajā Nancy seminārā, Mortmozā uzklausa un sniedz garīgo atbalstu poļu ogļračiem un ir vikārs St. Serninas draudzē Brive-la-Gajarde. Pēc desmit gariem nemiera gadiem prāvests ieradās Kanādā un apmetās uz dzīvi Monreālā. Līdz 1956. gadam bija vikārs sv. Marijas Alakokas draudzē, pēc tam, līdz mūža pēdējai dienai, strādāja Notr-Dam bazilikā un apkalpoja Kanādas latviešu draudzi.

Priestera māsa Jadvīga stāsta: »Brālis uzskatīja par lielu Dieva žēlastību, ka viņam bija dota iespēja dzīvot un kalpot gan Dievam, gan savai tautai. Pēdējos divus gadus brālis ļoti slimoja, tāpēc laika lielāko daļu pavadīja slimnīcā. Viņš nekad ne par ko nesūdzējās, bet visu panesa stoiciskā mierā. Desmit pēdējos mēnešus viņš pavadīja aprūpes mājā. Uz turieni es braucu katru dienu, līdz viņš aizvēra acis Dieva mierā.«

Priesteris Aleksandrs Pekšs nomira 1995. gada 21. martā, nostrādājis 66 gadus Kristus druvā. No Notr-Dam bazilikas viņu pēdējā gaitā izvadīja divi biskapi un 12 priesteri. Kā pēdējais atvadu sveiciens bazilikā skanēja latviešu valodā kopīgi skaitītā »Esi sveicināta, Marija...«

Avots:

Budže, Alberts. Latvijas Romas katoļu priesteri / Alberts Budže.- Rēzekne : Latgales kultūras centra izdevniecība, 2010. – 2. sēj.- 245.- 247. lpp.